

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้ การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน

๒. ชื่อเจ้าขององค์ความรู้ นายบุญจันทร์ ราวีศรี ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ รักษาการราชการ
แผนพัฒนาการอำเภอตาพระยา สังกัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

๓. องค์ความรู้ที่บ่งชี้

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ

การกักตุนนโยบายที่สำคัญ

ระเบียบ/กฎหมาย

๔. ที่มาและและสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครัวเรือน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จะช่วยแก้ไขวิกฤติทางเศรษฐกิจและปัญหา ของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน เนื่องจาก ๑) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” ด้วยการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย ๒) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัด เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ ๓) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาความเอื้ออาทร และความสามัคคีของคนในชุมชน ตลอดจนการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่สืบไป

การพัฒนาประเทศ ตามวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นการพัฒนาให้ประชาชนคนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขสร้างพื้นฐานการพึ่งตนเอง ลดความเหลื่อมล้ำ ในระดับครัวเรือน ชุมชนและประเทศ ให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมการสร้างรายได้ พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมความเสมอภาคและเป็นธรรม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลเป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันกับผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในชุมชน ภายในประเทศและภายนอกจากสังคมโลก ที่จะส่งผลกระทบต่อครอบครัว การเตรียมความพร้อมแต่ละครัวเรือนให้ได้รับการพัฒนาอย่างบูรณาการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา โดยสอดคล้องกับภูมิสังคมที่แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันของปัจจัยพื้นฐาน ด้านศักยภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรมและอัตลักษณ์

การพัฒนาประชาชนให้มีความเข้าใจ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสมดุล ระหว่างการมีปัจจัยในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน ฐานะทางเศรษฐกิจ กับการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อรับมือกับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่างๆ และเพื่อให้ทุกครัวเรือนในทุกพื้นที่ ได้มีวิถีปฏิบัติตนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นพื้นฐาน สำหรับการพออยู่ พอกิน ในแต่ละครอบครัว

การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับครัวเรือนได้อย่างยั่งยืน เป็นเป้าหมายในการพัฒนาของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ของชุมชน โดยเริ่มต้นจากการสร้างการพึ่งตนเองของครัวเรือนทั้งการบริหารจัดการและระบบเศรษฐกิจ ในครัวเรือน รวมถึงการร่วมมือเกื้อหนุนแบ่งปันระหว่างกันชุมชน สร้างการทำงานในรูปแบบกลุ่ม การผลิต การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และภูมิคุ้มกันที่เป็นสวัสดิการของชุมชน ดังนั้น หากได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกครัวเรือนในหมู่บ้านได้มีการปฏิบัติตนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างลักษณะนิสัยให้เกิด ๓ สร้าง ซึ่งประกอบด้วย การสร้าง

ความมั่นคงทางอาหาร สร้างสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน และสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแล้ว จะส่งผลให้ครัวเรือน/หมู่บ้าน/ชุมชน มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๕. รูปแบบ กระบวนการ หรือลำดับขั้นตอน

เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืน จึงมีข้อเสนอวิธีการพัฒนางาน โดยใช้รูปแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

๑. สร้างกระบวนการรับรู้ แนวทางการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ก่อน ระหว่างและหลังการดำเนินการ ให้ทราบอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยการประชุมชี้แจง จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทาง ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็วกำหนดกรอบแผนงานในการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับอาชีพ สภาพการณ์ และสถานะของชุมชน โดยใช้หลัก ๓ สร้าง สร้างความมั่นคงทางอาหาร สร้างสิ่งแวดล้อมยั่งยืน สร้างสิ่งแวดล้อมยั่งยืน มาขับเคลื่อน

๑.๑ ระดับครัวเรือน ซึ่งเป็นระดับที่สำคัญที่สุด เราต้องสร้างฐานให้มั่นคงก่อน เมื่อมั่นคงแล้วเราถึงจะพัฒนาระดับสูงต่อไป โดยครอบคลุมใน ๓ เรื่อง ได้แก่

๑) สร้างความมั่นคงทางอาหาร

- การปลูกผักสวนครัว สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เมล็ดพันธุ์ผัก พันธุ์ไม้ผล ไม้ยืนต้น ให้สอดคล้องตรงกับความต้องการ บริบทของชุมชน

- การเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร สนับสนุนพันธุ์สัตว์ ตามความต้องการของครัวเรือน

- การแปรรูป จัดอบรมให้ความรู้โดยประสานงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตร กศน. อบต./เทศบาล บูรณาการร่วมกัน เพื่อให้ความรู้ในเรื่องการถนอมอาหาร การแปรรูปอาหาร จากผลิตผลของชุมชน

๒) สร้างสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

- การบริหารจัดการขยะ รณรงค์ส่งเสริมให้ครัวเรือนทำขยะเปียก มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน

- การจัดสุขลักษณะในบ้าน รณรงค์การปลูกไม้ดอกไม้ประดับบริเวณบ้าน ปลูกผักสวนครัวทำเป็นรั้วบ้าน

- การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รณรงค์ให้ครัวเรือนใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกื้อกูลกัน

๓) สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม (การปฏิบัติศาสนกิจ การบำเพ็ญประโยชน์ และออกกำลังกายเสริมสุขภาพ)

๑.๒.ระดับกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มเพื่อการผลิต ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ได้ดี มีสุข

๑.๓ ระดับชุมชน เน้นสร้างเครือข่ายการร่วมมือในรูปแบบต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครือข่ายการตลาด สร้างหลักประกัน สวัสดิการ ความสัมพันธ์ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

๒. สร้างกลไกการขับเคลื่อน/การบริหาร ในทุกระดับ การสร้างและพัฒนาทีมงานในการขับเคลื่อนงาน

๓. ประสานการทำงานหน่วยงานภาคีการพัฒนา บูรณาการทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของหมู่บ้าน โดยใช้แผนพัฒนาหมู่บ้าน/แผนชุมชน เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน

๔. ใช้หลักผู้นำ ๕ ระดับ เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน

๔.๑ ผู้นำโดยตำแหน่ง ประชาชนปฏิบัติตามเพราะมีตำแหน่ง

- ๔.๒ ผู้นำโดยการยอมรับ ประชาชนปฏิบัติตามเพราะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- ๔.๓ ผู้นำสร้างผลงาน ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามเพราะมีความเชื่อถือจากผลงาน
- ๔.๔ ผู้นำสร้างคน ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามเพราะได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
- ๔.๕ ผู้นำสร้างศรัทธา ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามเพราะมีความศรัทธา

๕. ส่งเสริมการสร้างต้นแบบการพัฒนา (ครัวเรือน/หมู่บ้าน)

๖. การสร้างแรงจูงใจ (ประกวดกิจกรรม ครัวเรือนต้นแบบ/หมู่บ้านต้นแบบ)

๗. ติดตามประเมินผล ให้คำปรึกษา คำแนะนำ เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างกลไกเครื่องมือในการทำงาน

๘. ส่งเสริมสนับสนุนการถอดบทเรียน องค์ความรู้ เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ เป็นแบบอย่างชุมชนอื่น

๙. ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานผ่านสื่อทุกช่องทางอย่างต่อเนื่อง

๖. เทคนิคในการปฏิบัติงาน

๑. ใช้หลักการมีส่วนร่วม

๒. ใช้หลักผู้นำ ๕ ระดับ เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน ผู้นำต้องทำก่อน

๓. ใช้หลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” หลักการทรงงานของ ในหลวงรัชกาลที่ ๙

มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน และแก้ไขปัญหาในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาในพื้นที่

๗. ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขปัญหา

๑. การพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน ค่อยเป็น ค่อยไป เพื่อให้เห็นผลเป็นรูปธรรม

๒. ผู้นำชุมชน ครัวเรือน มีภารกิจ/การประกอบอาชีพ หลากหลายอาชีพ ไม่ค่อยมีเวลา

๓. ผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจ/ปัญหาภัยแล้ง

๔. ขาดความรู้ในการพัฒนาต่อยอดพัฒนาผลผลิต ผลิตภัณฑ์ของชุมชน/และมีข้อจำกัดการใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์

๘. ประโยชน์ขององค์ความรู้

๑. นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาต่อยอดการพัฒนาหมู่บ้านและสามารถนำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของแต่ละชุมชนชุมชน

๒. สร้างการเรียนรู้ในการพัฒนางาน/การพัฒนาบุคคลากร

๓. ใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ของคนในชุมชน/การสร้างเครือข่าย

๙. ข้อมูลประกอบอื่นๆ

๑. การปฏิบัติงานเน้นมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ต้องค่อยเป็นค่อยไป

๒. ปฏิบัติตามแนวทาง กฎระเบียบของชุมชน บริบทของชุมชน

๓. การสร้างความเชื่อมั่น และศรัทธาให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

๔. ยึดหลักการทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชน

